

LAUREA
AMMATTIKORKEAKOULU
Yhdessä enemmän

Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliiton vertaistukiryh- mät lasten tukena vanhempien erotilanteessa

Helmi Lindberg, Inka Sarola

2016 Laurea

Laurea-ammattikorkeakoulu

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät lapsen
tukena vanhempien erotilanteessa

Helmi Lindberg, Inka Sarola
Terveystieteiden
Opinnäytetyö
Tammikuu, 2016

Helmi Lindberg, Inka Sarola

Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät lapsen tukena vanhempien erotilanteissa

Vuosi

2016

Sivumäärä

37

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaista hyötyä vertaistukiryhmätoiminnasta on lapselle vanhempien avioerotilanteissa. Opinnäytetyön tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliitolle heidän pitämien vertaisryhmien hyödyistä eronneiden perheiden lapsille. Opinnäytetyön tavoitteena oli myös vertaistukiryhmien vahvuuksien ja kehityshaasteiden kartoittaminen.

Opinnäytetyö toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena yhteistyössä Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliiton kanssa. Tutkimusmenetelminä käytettiin strukturoitua kyselylomaketta vanhemmille sekä lapsen teemahaastattelua. Tutkimuksessa saadut aineistot ja niiden vastaukset tukivat toisiaan. Kerätty tutkimusaineisto analysoitiin käyttämällä aineistolähtöistä sisälönanalyysia. Tutkimukseen osallistui viisi vanhempaa sekä yksi vertaistukiryhmään keväällä 2015 osallistunut lapsi.

Opinnäytetyöstä saadut tulokset osoittavat, että taideterapiaa hyödyksi käyttävissä vertaistukiryhmissä saadulla tuella on suuri merkitys lapselle vanhempien avioeron käsittelyssä. Tuloksissa selvisi, että vertaistukiryhmään osallistumisen jälkeen avioeron käsitteleminen ja siitä puhuminen tuli lapselle helpommaksi. Myös vertaisuuden tunne siitä, että muutkin lapset voivat olla samassa tilanteessa auttoi pienentämään erohuolta. Ryhmässä käytetyt taideterapian muodot auttoivat lapsia käsittelemään vaikeita tunteita taiteen keinoin, kuten piirtämällä ja tarinoiden avulla.

Opinnäytetyö tarjoaa ajankohtaista tietoa avioerosta ja lapsen tukemisen keinoista vanhempien avioerotilanteissa. Tutkimustuloksia voidaan käyttää vertaistukiryhmien kehittämiseksi sekä tietona terveysalan ammattilaisille, sekä eronneille vanhemmille, joiden lapset vielä harkitsevat vertaistukiryhmään osallistumista. Jatkotutkimusaiheena voisi tutkia olisiko nykyistä intensiivijaksoa parempi vaihtoehto pitkäaikaisempi ryhmätoiminta. Lisäksi olisi hyvä tutkia murroksessa olevien lasten tukemista ikätasoisesti vanhempien avioerotilanteissa.

Asiasanat: Avioero, vertaistuki, taideterapia, Suomenkasper

Helmi Lindberg, Inka Sarola

Peer support groups held by Finnish upbringing- and family information union supporting children when their parents are getting divorced.

Year 2016

Pages

37

The purpose of this thesis was to find out what kind of help children gets from peer support group activities when parents are getting divorced. The goal of the thesis was to produce new and correct information to Finnish upbringing- and family information union. The purpose also was to search the strenghts and development challenges when it comes to these peer support groups.

The thesis was made incooperation with Finnish upbringing- and family information union. We used questionnaire to parents and themed interview to one children as research method. The data that we got was similar and supported each other. We analyzed the material by using contents analysis. There were five parents and one children who took part to our thesis.

The results that we got show that the peer support groups that uses art therapy gives a lot of help to children when their parents are getting divorced. The results shows that peer support group helps children to talk more about the divorce. The groups also helps getting through all the feelings. We find out that the most important thing was the feeling children got from the group: other kids were also in similar situation and they did not feel so alone in the situation anymore. They used different methods in the group such as drawing and storytelling.

This thesis offers new and fresh information about divorces and how to support children while parents are getting divorced. This material can be used when it comes to developing these peer groups. It is also suitable to divorcing parents who is still wondering how to support their children.

Keywords: Divorce, peer support, art therapy

Sisällys

1	Johdanto.....	6
2	Avioero.....	7
	2.1 Avioero maailmalla.....	9
3	Lapsi avioerotilanteessa	10
	3.1 Lapsen tunteet ja käyttäytyminen	10
4	Lapsen tukeminen avioerotilanteessa	11
5	Avioeron pitkäaikaiset vaikutukset lapseen.....	12
6	Vertaistuki ja vertaisuus	13
7	Taideterapia	14
8	Suomen kasvatusta- ja perheneuvontaliitto.....	16
	8.1 Suomen kasvatusta- ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät lapsen tukena vanhempien avioerotilanteessa.....	16
9	Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset.....	17
10	Tutkimusmenetelmä.....	18
	10.1 Aineiston analysointi ja tulkinta	19
11	Opinnäytetyön toteutus.....	19
12	Tulokset ja analysointi	20
	12.1 Kyselylomakkeet.....	20
	12.2 Haastattelu.....	23
13	Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys.....	24
14	Johtopäätökset	26
	Lähteet	28
	Liitteet	30

1 Johdanto

Avioero on maailmanlaajuisesti tunnettu ilmiö. Avioeronneisuus vaihtelee kuitenkin suuresti maiden välillä. Vuonna 2013 eniten avioeroja tapahtui Amerikassa, Isossa Britanniassa sekä tanskassa. Suomi oli vuonna 2013 seitsemäntenä avioeronneisuuslukujen mukaan. Vähiten avioeroja otetaan Portugalissa, Irlannissa ja Sloveniassa. Avioeronneisuuden eroa ollaan selitetty muun muassa naisen aseman, uskonnon ja perinteiden vaihtelulla maiden välillä. (Center for disease control and prevention 2013, hakupäivä 03.01.2016)

Avioero on suhteellisen yleinen ilmiö Suomessa. Suomessa avioeroon päätyy vuosittain 13 000 - 14 000 paria. Kokonaisavioeronneisuusluku, eli luku joka kertoo avioerojen määrän prosentuaalisesti, on vuodesta riippuen vaihdellut 47 ja 50:n välillä. Käytännössä siis hieman alle puolet pareista päätyy avioeroon. Vuonna 2011 avioeroista 40 prosenttia tapahtui lapsettomille pareille. Tämä tarkoittaa että yli puolet avioeroista koskee perheitä joissa on vähintään yksi lapsi. (Väestöliitto 2013, hakupäivä 30.12.2015.)

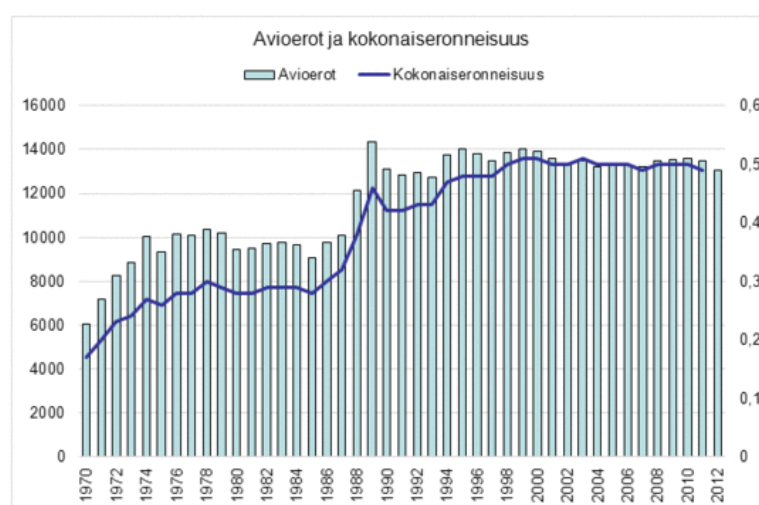
Vanhempien ero on useimmiten lapselle suuri kriisi. Lapsen reaktioon erotilanteessa vaikuttavat monet tekijät, kuten esimerkiksi ikä ja lapsen luonne sekä perheen tilanne ja lapsen aiemmat kokemukset. (Ayalon & Flasher 1997, 40, Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.) Avioero herättää lapsessa monenlaisia tunteita ja voivat muuttaa lapsen käytöstä. Tunteet ja eron tuoma ahdistus on hyvä käsitellä toisen aikuisen kanssa, mutta lapsen tuntemuksia ja erotilanteen merkitystä on hyvä käsitellä myös toisen samassa tilanteessa olevan lapsen kanssa, jotta hän voisi ymmärtää vanhempiaan paremmin eikä kokisi tilanteen johtuvan hänestä itsestään. (Poijula 2007, Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015.) Vertaisuus on avainasemassa avioeroperheiden lasten toipumisessa ja eron läpikäymisessä.

Opinnäytetyö toteutetaan laadullisena tutkimuksena yhteistyössä Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton kanssa. Tutkimusmenetelmänä käytetään strukturoitua kyselylomaketta vanhemmille, sekä lapsen haastattelua. Opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää millaista hyötyä vertaistukiryhmään osallistumisesta on lapselle vanhempien avioerotilanteessa. Opinnäytetyön tavoitteena on kartoittaa ryhmästä saadut hyödyt sekä ryhmän kehittämistarpeet.

Tutkittua tietoa vertaistukiryhmien käytöstä lapsen tukemiseen vanhempien avioerotilanteessa on vähän. Opinnäytetyöstä saadut tulokset tuovat uutta ja ajankohtaista tietoa lapsen tukemiseen vaikeassa elämäntilanteessa. Terveystoimijat kohtaavat työssään eronneita vanhempia ja lapsia, jotka tulevat avioeroperheistä. Ammattitaitoinen terveystoimija kykenee tukemaan lasta ja perhettä kokonaisvaltaisesti elämän joka tilanteessa ja tarvittaessa ohjaamaan lisätuen piiriin.

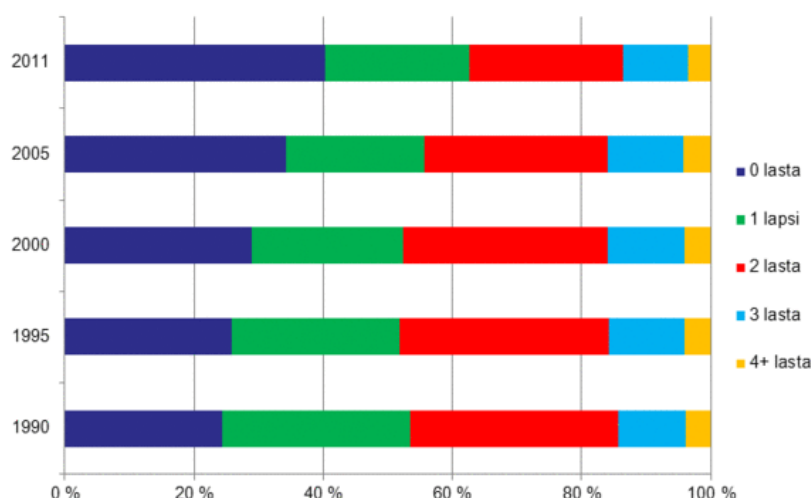
2 Avioero

Avioero, eli avioliiton purkaminen ennen kumppanin kuolemaa on Suomessa suhteellisen yleinen ilmiö. Vuosittain avioeroon päätyy noin 13 000- 14 000 paria. Niin sanottu kokonaisavioeronneisuusluku kertoo prosentuaalisesti kuinka moni avioliitoista päättyy avioeroon. Suomen lähihistoriassa (1994-2014) luku on vaihdellut 47:n ja 50:nen välillä. Keskimäärin siis hieman alle puolet avioliitoista päättyy eroon. (Väestöliitto 2013, hakupäivä 01.09.2015.) Alla olevassa taulukossa kuvataan Suomen avioeronneisuutta ja kokonaisavioeronneisuuslukua vuodesta 1970 aina vuoteen 2012 saakka.

Kuva 1 Avioerot ja kokonaisavioeronneisuusluku 1970-2012. Lähde: Tilastokeskus, Väestömuutostilastot ja Council of Europe.

Vuonna 2011 avioeronneista pareista 40 prosenttia oli lapsettomia. Yksi neljäsosa avioeroista tapahtui yksilapsisille perheille ja saman verran perheille joissa oli kaksi lasta. 10 prosenttia eroista tapahtui kolmelapsisille perheille ja loput reilu kolme prosenttia eroista perheille, joissa on vähintään neljä lasta. (Väestöliitto 2013, hakupäivä 30.12.2015) Alla olevassa taulukossa kuvataan Suomen avioeroja lapsilukujen mukaan.

Kuva 2 Avioerot Suomessa lapsiluvun mukaan. Lähde: Tilastokeskus, Vuosikirja 2012.

Yleisimpiä syitä parisuhteen päättymiselle Suomessa ovat kokemus rakkauden puutteesta, erilleen kasvaminen sekä puolison itsenäistyminen. Muita syitä ovat muun muassa kumppanin päihdeongelma, väkivalta tai syrjähyppy suhteessa (Kiiski, 2011, hakupäivä 01.09.2015.)

Olipa avioero yhteinen päätös tai vain toisen kumppanin tekemä, on se aina kriisi. Kriisi käsitteenä tulee kreikan sanasta krisis ja se tarkoittaa ratkaisevaa käännettä tai odottamatonta ikävää tapahtumaa. Muita vastaavia kriisejä voivat olla läheisen kuolema tai äkillinen vakava sairastuminen. Kriisi aiheuttaa ihmiselle toimintakyvyn lamaantumista, tunteiden hallinnan riistäytymistä sekä yleistä hallinnan menettämisen tunnetta. (Wallerstein & Lewis & Blakeslee 2007, 115-116).

Avioero on vahva tapahtuma ihmisen elämässä ja se aiheuttaa asianomaisille voimakkaita tunteita: pettymystä, vihaa ja katkeruutta, mutta myös helpotusta ja kokemusta elämänlaadun parantumisesta (Fisher & Alberti 2008, 250–258). Avioeron akuuteimmassa vaiheessa ihminen voi kokea voimakkaita psykosomaattisia oireita kuten unettomuutta, lautumista tai yleisinfektioita. Myös erilaiset ihottumat tai somaattiset sairaudet voivat puhjeta kriisin aikana. Nämä stressistä johtuvat psykosomaattiset reaktiot rauhoittuvat ja häviävät useimmiten elämäntilanteen tasoittuessa. (Määttä 2002, 125-127.)

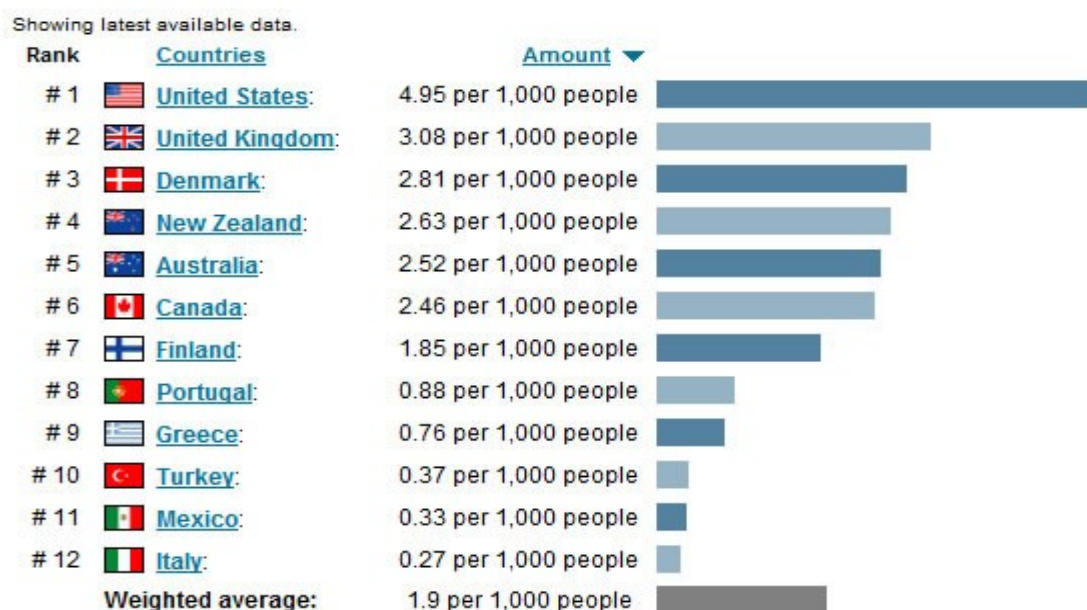
Avioero ei ole vain parisuhteesta luopumista, vaan se on menetysten sarja. Avioerossa joudutaan luopumaan puolisoista, seksikumppanista, ystävästä, arjen jakamisesta, ystävä- ja perheverkosta sekä totutusta elämäntavasta. Myös oma identiteetti muuttuu avioeroprosessissa, kun henkilön täytyy opetella elämään uudessa elämäntilanteessa. (Määttä 2002, 131-132.) Nykymaailmassa perhe rakentuu vahvasti parisuhteen pohjalle. Parisuhteen status ja sen luoma

sosiaalinen asema yhteiskunnassa murenee avioerotilanteessa. Avioeron läpikäyneiden henkilöiden täytyy rakentaa myös oma asemansa yhteiskunnassa uudelleen. Myös perheen muiden ihmisten kuten lasten ja läheisten sukulaisten täytyy sopeutua uuteen tilanteeseen (Paajanen 2007, 37–47.)

Avioero tapahtuu harvoin yllättäen ja se eteneekin vaiheittain. Päätöstä ollaan voitu miettiä kuukausia tai jopa vuosia ennen varsinaisen eropäätöksen tekoa.. Ennen eropäätöstä parit voivat riidellä paljon ja olla etäisiä. Riidat ovat usein irrationaalisia ja toista silmittömästi loukaamalla yritetään saada etäisyyttä puolisoon. (Määttä 2002, 25-35.). Lapsiperheissä vanhempien etääntyminen ja jatkuva riitely perheessä vaikuttaa myös lapsen elämään ja hyvinvointiin. Avioeron käytäntöön panon aikaan lapset kokevat usein turvattomuutta kun elämän normaalit rutiinit rikkoontuvat. Oikeanlaisen tuen avulla lapset tottuvat kuitenkin pääsääntöisesti hyvin uudenlaiseen elämäntilanteeseen (Poijula 2007, 239.).

2.1 Avioero maailmalla

Avioero maailmalla vaihtelee paljon maittain. Vuonna 2013 avioeronneisuuden kärkeinä olivat Amerikka, Iso Britannia sekä Tanska. Suomi oli vuonna 2013 avioeronneisuuden mukaan tilastojen kärkipäässä seitsemäntenä. Tämä tarkoittaa, että Suomessa tehdään suhteellisen paljon avioeroja. Vähiten avioeroja otetaan Portugalissa, Irlannissa ja Sloveniassa. (Center for disease control and prevention 2013, hakupäivä 03.01.2016.) Alla olevassa taulukossa kuvataan muutamien maiden avioeronneisuutta vuonna 2013.

Kuva 3 Avioeronneisuus maailmalla. Lähde: Center for disease control and prevention 2013.

3 Lapsi avioerotilanteessa

Vanhempien ero on useimmiten lapselle suuri kriisi. Lapsen reaktioon erotilanteessa vaikuttavat monet tekijät, kuten esimerkiksi ikä ja lapsen luonne sekä perheen tilanne ja lapsen aiemmat kokemukset. Läheisten tuella ja erotilanteen hoitamisella on myös suuri vaikutus lapsen reaktioihin. (Ayalon & Flasher 1997, 40; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, hakupäivä 04.09.2015.)

Lapsi ei välttämättä ymmärrä vanhempien eroa ja sen syytä. Lapsi kokee erotilanteessa paljon erilaisia tunteita, kuten suru, viha, ikävä ja syyllisyys. Lasta saattaa myös pelottaa eron myötä tapahtuvat arjen muutokset. Erotilanteessa vanhemmat saattavat käyttäytyä epänormaalisti ja tämä vaikuttaa lapsen reaktioihin ja tilanteen ymmärtämiseen. Jos lapsi esittää kysymyksiä vanhempien eroon liittyen, hänen on tärkeää saada vastauksia kysymyksiinsä. Vanhemmat eivät saa myöskään vähätellä lapsen tunteita ja reaktioita eroon.

Vanhempien tuki on erotilanteessa todella tärkeää lapselle. Erotilanteessa myös muiden välittävien aikuisten tuki on tarpeen. Ilman riittävää keskustelua, kuuntelemista ja tukemista lapsi jää ajatustensa kanssa yksin ja joutuu tulkitsemaan asioita omin päin. Tämä voi pahentaa erotilannetta, sillä lapsi helposti syyttää itseään vanhempien erosta. Jos lapsi ei voi puhua tunteistaan, ne saattavat purkautua hänen käyttäytymisessään - esimerkiksi ärtyneisyytenä tai pahemmassa tapauksessa itsetuhoisuutena ja muiden satuttamisena. (Kiianmaa 2008, 92-97; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, hakupäivä 04.09.2015.)

3.1 Lapsen tunteet ja käyttäytyminen

Lapsen ajatukset erosta ja erotilanteessa käyttäytyminen on yksilöllistä. Lapsen ikä ja kehitysvaihe vaikuttavat tähän suuresti. Mitä nuorempi lapsi on, sitä näkyvämmiin hän ilmaisee tunteensa. Koska pieni lapsi ei osaa vielä sanottaa tunteitaan, eron vaikutus näkyy paljolti leikeissä, fyysisenä oireiluna ja lapsen kehityksen taantumisena. Tällaisia asioita ovat esimerkiksi yksin leikkiminen, aggressiiviset ja raskaat leikit, vauvamainen puhe ja käytös, kastelu, ruokahalun menettäminen, päänsäryt ja vatsakipu. Lapsen leikeissä saattaa myös näkyä ero-teema. Pieni lapsi voi olla eron keskellä ärtyisä, kiukkuinen ja itkuinen ja saada raivokohtauksia sekä nähdä painajaisia ja kärsiä uniongelmissa. Lapsesta voi näkyä, että hän pelkää vanhemmasta eroon joutumista. Pienelle lapselle lyhytkin aika erossa vanhemmasta voi tuntua hylkäämiseltä, sillä hän ei vielä hahmota aikaa ja tulevaisuutta. (Ayalon & Flasher 1997, 41; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, hakupäivä 08.09.2015.)

Kouluiässä lapsen ymmärrys on jo suurempi. Kouluiikäisen lapsen kanssa erosta keskustelemisella on suurempi merkitys. Koska kouluiikäinen lapsi ymmärtää erosta enemmän, hän voi tehdä helpommin omia johtopäätöksiä ja tulkita vanhempien epänormaalia käytöstä. Kouluiikäinen lapsi saattaa hämmentyä tilanteesta varsinkin, jos vanhemmat lähettävät ristiriitaisia merkkejä. Kouluiikäinen lapsi tunnistaa jo omia mielipiteitään ja kantojaan asioihin. Siksi on tärkeää, että tilanne tehdään lapselle selväksi. Kouluiikäinen lapsi voi helposti luulla, että kyse on hänestä ja tämä vaikuttaa hänen itsetuntoonsa alentavasti.

Arajärven ja Kosken (1989) mukaan lapsi on kouluiässä hyvin kiinnostunut mitä muut ajattelevat hänestä ja siksi hän voi tuntea häpeää vanhempien erotessa. Lapsi voi myös luulla, että vanhemmat ovat hylkäämässä hänet ja ettei vanhempia kiinnosta enää huolehtia hänestä. Kouluiikäinen lapsi voi luoda tapoja, joiden avulla käsittelee kriisiä. Lapsi voi jopa tietoisesti torjua tunteensa. Kouluiikäinen lapsi näyttää erotilanteessa pelkonsa ja surunsa esimerkiksi itkeskelemällä. (Kiianmaa 2008, 104-105; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, hakupäivä 08.09.2015.)

Murrosiässä lapsen reaktio on helposti näkyvämpi, kuin nuoremmilla lapsilla. Murrosikäinen purkaa erotilanteen tuoman pahan olon vanhempiinsa esimerkiksi osoittamalla vihaa toiseen vanhempaan tai molempiin, syyllistämällä ja arvostelemalla vanhempien tai toisen vanhemman toimintaa eroon liittyen tai toimimalla vastuuttomasti kuten varastelemalla tai laiminlyömällä koulunkäynnin. Toisaalta murrosikäinen saattaa suojella ja puolustella vanhempiaan ja purkaa pahaa oloaan esimerkiksi uudenlaisien haastavien harrastuksien aloittamisella. Murrosikäinen lapsi voi olla huolissaan vanhempiensa jaksamisesta ja elätellä toiveita vanhempien yhteen palaamisesta. (Ayalon & Flasher 1997, 42.)

Murrosikäinen lapsi huolestuu erotilanteesta myös eron vaikutuksesta perheen taloudelliseen tilanteeseen ja sen myötä hänen asemaansa. Murrosikäiselle lapselle ero saattaa myös aiheuttaa huolta omasta seksuaalisuudesta ja tulevaisuudesta. Vanhempien ero voi laukaista nuorella jonkin asteisen identiteettikriisin. Arajärven ja Kosken (1989) mukaan nuori ajattelee, että erosta selvitäkseen hänen on itsenäistytävä ja aikuistuttava nopeasti. Tämän myötä nuoresta saattaa tuntua, että hänen lapsuutensa on ohi. Nuoresta voi tuntua, ettei hän kykene vielä itsenäistymään ja hänen kehityksensä saattaa taantua. Toisaalta nuori voi joutua pahoille teille varhaisen itsenäistymisen myötä. (Arajärvi & Koski 1989, 60-65.)

4 Lapsen tukeminen avioerotilanteessa

Vaikka lapsen tunteet voivat olla todella ristiriitaisia eikä lapsen epätavallista käyttäytymistä välttämättä osaa tulkita eron aiheuttamaksi, vanhempien pitäisi osata tukea lasta eron aikana. Erotilanne on vanhemmille raskas ja silloin lapsen epätavallista käytöstä voi olla vaikea

ymmärtää. Tällöin on tärkeää muistaa, että lapsen käyttäytyminen voi kertoa pahasta olost, johon vanhemmat voivat auttaa keskustelemalla ja huomioimalla lapsen tarpeita korostu-neemmin.

Lapselle on tärkeää kertoa erosta mahdollisimman aikaisin. Lapsen on tärkeää saada selvyys siitä, ettei erossa ole kyse hänestä ja ettei hän ole vaikuttanut tilanteeseen. Lapsi usein ko-kee syyllisyyttä eroon ja luulee, että ongelmat johtuvat hänestä. Tämän takia vanhempien on tehtävä lapselle selväksi, ettei hän ole syyppä eroon. (Kiianmaa 2008, 94-99.)

Eroon johtaneista asioista on hyvä keskustella lapsen kanssa. Vanhemman on hyvä rohkaista lasta puhumaan tunteistaan ja etenkin pienemmille lapsille vanhemmat voivat sanoittaa tun-teita, sillä lapsi ei välttämättä itse ymmärrä reaktioitansa. Tunteiden käsittelyssä vanhempi voi käyttää erilaisia keinoja. Huolimatta siitä, kuinka lapsi pahan olonsa ilmaisee, vanhemman olisi tärkeää osoittaa lapselle, että hänen tunteensa ovat sallittuja. Vanhemman tehtävänä on osoittaa lapselle rakkautta ja huolenpitoa tämän käytöksestä riippumatta. Omista tunteista voi kertoa lapselle, mutta niiden patoaminen lapsen harteille ei ole hyväksi. Tunteet ja eron tuoma ahdistus on käsiteltävä toisen aikuisen kanssa. Sen sijaan lapsen tunteet ja erotilan-teen merkitys on hyvä käsitellä lapsen kanssa, jotta hän voisi ymmärtää vanhempiaan parem-min eikä kokisi tilanteen johtuvan hänestä itsestään. (Arajärvi & Koski 1986, 30-31; Kiianmaa 2008, 98-99; Mannerheimin lastensuojeluliitto 2015, hakupäivä 24.09.2015.)

Lapselle on hyvä selventää eron merkitys. Se on vain vanhempien keskinäisen parisuhteen päättymisen, ei vanhemmuuden. Vaikka se vaikuttaa vanhempi-lapsi-suhteeseen suuresti, se ei kuitenkaan tarkoita vanhemmuuden päättymistä. Vanhemmuus muuttuu käytännön järjes-telyiden myötä, mutta vanhempien tulee tehdä parhaansa, jotta ero ei vaikuttaisi vanhempi-lapsi-suhteeseen negatiivisesti. Se, että lapsen reaktio eroon ja vanhempien jaksaminen koet-telee tätä suhdetta, on normaalia, ja siitä tulisi vain päästä yli ilman suurempia vaikeuksia. Tätä vanhemmat voivat edistää tukemalla lasta ja osoittamalla rakkautensa ja vanhemmuu- tensa jatkuminen tilanteesta huolimatta. (Arajärvi & Koski 1986, 76-79; Väestöliitto 2016, ha- kupäivä 04.01.2016.)

5 Avioeron pitkäaikaiset vaikutukset lapseen

Avioeron läpikäyminen on lapselle pitkä prosessi ja sitä käydään läpi tiedostamatta jokaisessa lapsen kehitysvaiheessa. Ero on lapselle kumulatiivinen kokemus, jossa koetut asiat voimistu- vat lapsen kasvaessa ja saavuttavat huippunsa lapsen tullessa aikuisikään. (Ayalon 1997, 43.) Wallerstein, Lewis ja Blakeslee (2007) ovat tutkineet avioeron pitkäaikaisia vaikutuksia lap- seen kirjassa Avioeron perintö. Avioeroperheiden lapsia on seurattu jopa 25-vuoden ajan. Saa-

tujen tutkimustulosten mukaan avioero vaikuttaa aina haitallisella tavalla lapsiin, mutta tutkimuksessa todetaan, että avioerolapset kärsivät vanhempien erosta eniten aikuisena (Wallerstein 2007, 303.)

Avioeron pitkäaikaisiin vaikutuksiin vaikuttaa suuresti avioeron käsittely lapsuudessa: jos lapsi pystyi eron aikaan tukeutumaan vanhempiinsa, harrastuksiin tai isovanhempiinsa, selviytyi hän erosta paremmin kuin lapset jotka joutuivat turvattomien läheissuhteiden takia aikuistumaan liian aikaisin. (Wallerstein ym 2007, 303.) Vanhempien avioerotilanteen aikainen käsitteleminen helpottaa lasten selviytymistä myös aikuisuudessa. Avioeron käsittelyn haasteena voi olla ikätasoisien käytöksen ja psyykkisen oireilun erottaminen ja oireisiin reagoiminen. Mahdollisimman varhainen reagoiminen on tärkeää tulevan ongelmien ennaltaehkäisemisessä. (Vetskari-projekti, Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto ry.)

Wallersteinin johtamassa tutkimuksessa kävi ilmi että avioeroperheiden lapsien on aikuisiällä vaikeampi muodostaa kestäviä ja terveitä parisuhteita, koska malli toimivasta parisuhteesta puuttuu. (Wallerstein 2007, 303-304.) Avioeroperheiden lapset päätyivätkin suuremmalla todennäköisyydellä liittoon vaikeiden kumppaneiden kanssa, eivät halunneet sitoutua tai olleet kyvykkäitä selviämään ihmissuhteiden tavallisimmista ongelmista. (Jampolsky 2008, 96.)

Tutkimuksen mukaan avioeroperheiden lapsilla on kuitenkin toivoa ja myös he pystyvät rakentamaan kestäviä parisuhteita. Ilman työtä ja tietoista omien toimimismallien muutosta se ei kuitenkaan onnistu. Wallerstein tiivistää avioeroperheiden lasten selviämisen lauseeseen: ”Menestyivät he kuinka hyvin tahansa, avioeron jäljet tuntuvat - menetyksen pelkona, muutoksen kammona ja aavistuksena, että kaikki voi sortua ilman ennakkovaroitusta”. (Wallerstein ym 2007, 305.)

6 Vertaistuki ja vertaisuus

Vertaistuen määritelmä on laaja ja se kattaa kaikenlaisen vastavuoroisen tukemisen ja tuen vastaanottamisen samoja kokemuksia omaavien tai samanlaisessa elämäntilanteessa elävien ihmisten kesken. Laimio ja Karnell (2010) määrittelevät vertaistuen kokemukselliseksi vuorovaikutukseksi. Vertaistuki on vastavuoroista kokemusten vaihtoa, jonka avulla samankaltaisessa tilanteessa olevat ihmiset tukevat toinen toistaan. (Laimio & Karnell 2010, 9-16.)

Vertaistukeen liittyy ymmärryksen lisääntymistä ja toivon luomista. Samanlaisessa tilanteessa olleiden selviytymistarinat ovat ymmärryksen ja toivon kannalta tärkeässä asemassa. Vertaistuellla voidaan parantaa suhtautumista omaan tilanteeseen tai kokemukseen. Vertaistuen avulla ihmisen voi olla helpompi myöntää tilanne itsellensä, jos tilanteen hyväksyminen tuntuu vaikealta. Vertaistuki voi auttaa näkemään oman tilanteen erilaisista näkökulmista ja

tästä voi olla hyötyä tilanteesta selviämisessä. Vertaistuen avulla ihminen voi löytää erilaisia keinoja tilanteen käsittelemiseen sekä saada lisää toisen ihmisen kokemukseen perustuvaa tietoa tilanteesta.

Jotkin tilanteet ja kokemukset elämässä voivat aiheuttaa häpeää tai syyllisyydentunnetta. Vertaistuen merkitys on tällaisissa tilanteissa suuri. Vertaistuen avulla konkretisoituu, että muutkin ihmiset ovat kokeneet samankaltaisia asioita ja tämä voi helpottaa leimautumisen tai syyllisyydentunnetta. Vertaistuen myötä häpeän tunne vähenee ja haavoittunut itsetunto vahvistuu. (Ayalon & Flasher 1997, 103-105.)

Vertaistukea voi toteuttaa erilaisin tavoin. Se voi olla kahden ihmisen välistä keskustelua tai muuta aiheen käsittelyä virittävää toimintaa. Tällöin kumpikin osapuoli on tasa-vertainen ja on samanlaisessa tilanteessa tai on kokenut samankaltaisia asioita ja tuki on koko ajan vastavuoroista. Vaikka kahdenkeskisessä vertaistuksessa toinen olisikin ”työntekijä” tai vertaistukihenkilö, ei tämä sulje pois tuen vastavuoroisuutta, johon vertaistuen merkitys perustuu. (Laimio & Karnell 2010, 9-16.)

Vertaistukea voi toteuttaa myös ryhmätyöskentelynä. Se voi olla keskustelua, jossa jokainen halukas saa jakaa omia kokemuksiaan ja ajatuksiaan tai se voi olla erilaista virikkeellistä toimintaa, jonka kautta päästään käsittelemään tuen kohteena olevaa asiaa tai ongelmaa. Ryhmän vetäjänä saattaa olla ammattihenkilö, vapaaehtoistyöntekijä tai yksi ryhmäläisistä. Vertaistuki voi olla myös vapaata toimintaa tai keskustelua - ilman erityistä ohjaamista. Vertaistukiryhmässä asioiden työstäminen on jo itsessään terapeutista. Ryhmässä asioita käsitellään avoimesti ja sen myötä muutos tulee mahdolliseksi. (Laimio & Karnell 2010, 9-16; Niemelä & Kääriäinen 2008, 54.)

Vertaistuen taustalla on käsite vertaisuus. Tämä tarkoittaa johonkin rinnastettavissa tai verrattavissa olevaa tekijää, joka tekee kahdesta tai useammasta asiasta toisensa veroisia. Vertaisuus on vertaistukea katsottaessa keskeinen lähtökohta. Ymmärretyksi tulemisen ja samankaltaisuuden kokemisen syntymiseen ihmisten välille tarvitaan jokin yhdistävä tekijä esimerkiksi elämänkokemuksissa tai elämäntilanteessa. (Holm 2013, 51-58.)

7 Taideterapia

Taideterapia on kriisitilanteiden ja elämänmuutosten käsittelyyn sopiva psykoterapeuttinen terapiamuoto. Taideterapia eroaa sanallisesta psykoterapiasta taideilmaisun ja luovuuden käytöllä. Siinä käytetään paljon tekemistä puhumisen ohella. Taideterapiaa käytetään yksilö-, ryhmä- tai perheterapiana eikä se vaadi taiteellista osaamista. Taideterapiaa voidaan käyttää

myös ennaltaehkäisevänä hoitona sekä lasten ja nuorten kehityksen tukemisessa ja ylläpitämisessä. Taideterapiasta on kahdenlaisia näkemyksiä; taiteen käyttäminen psykoterapian tukena ja toisaalta itse taiteen käyttäminen terapiana. Selvää jakaantumista ei kuitenkaan ole, vaan terapioiden painopiste vaihtelee. (Heitinen 2009, hakupäivä 05.10.2015; Huttula 2015, hakupäivä 05.10.2015.)

Taideterapian avulla ihminen pääsee käsittelemään asioita taiteen kielellä, mikä helpottaa esimerkiksi vaikeiden tunteiden käsittelemistä. Siinä ihminen voi kuvata tunteensa ja kokemuksensa sanattomasti ja tulla näin nähdyksi ja kuulluksi. Taideterapia auttaa ihmistä taiteen ja taiteellisen ilmaisun kautta. Siinä käytetään pehmeämpiä ja vähemmän hyökkäviä menetelmiä. Ihminen voi esimerkiksi luoda konkreettisia vertauskuvia, joiden avulla havainnollistaa syvemmin asioita ja tunteita. Taideterapian avulla tunteiden ilmaiseminen ja kuvaaminen helpottuu. Esimerkiksi kuvatyöskentelyn aikana ihminen voi kokea intensiivisiä tunteita ja ulkoistaa kokemuksensa kuvaan. Taideterapia tuo myös normaaliin terapiaan nähden syvemmän - kehollisen, toiminnallisen sekä aistikokemuksellisen - tason. (Heitinen 2009, hakupäivä 05.10.2015.)

Taideterapian mallit voidaan jakaa neljään erilaiseen psykoterapeuttiseen näkemykseen perustuen: Psykodynaamiseen, humanistiseen, behavioraaliseen ja narratiiviseen lähestymistapaan. Opinnäytetyön tutkimuksen kohteena olevan lasten vertaisryhmän voidaan ajatella hyödyntävän behavioraalista ja narratiivista näkökulmaa.

Behavioraalinen lähestymismalli on kognitiiviseen ja kehitykselliseen psykologiaan perustuva ajattelumalli. Siinä taidetta ajatellaan ihmisen ajattelun, mielikuvien sekä symbolien muodostamisen välineenä. Kognitiivisessa terapiassa lähdetään käsittelemään asioita nykyhetkestä ja siinä keskitytään tunteiden, ajatusten ja käyttäytymisen yhteyden löytämiseen. Tässä lähestymistavassa tutkitaan ihmisen ajatusväristymiä ja skeemoja eli sisäisiä malleja, jotka ovat rakentuneet esimerkiksi lapsuuden aikaisista virheellisistä uskomuksista. (Heitinen 2009, hakupäivä 05.10.2015.)

Narratiivinen lähestymistapa keskittyy kielelliseen todellisuuden luomiseen. Narratiivisen lähestymistavan mukaan ihmisen todellisuus rakentuu sosiaalisen vuorovaikutuksen ja puheen kautta. Minuus on jatkuvasti muokkautuva asia ja siihen vaikuttavat erilaiset tarinat ja tapamilla niitä kerrotaan. Näkökulmien painopiste on siis merkittävässä asemassa asioiden käsittelemisessä ja näkökulmaa muuttamalla ihminen kykenee luomaan asioille uudenlaisia merkityksiä ja todellisuuksia. (Heitinen 2009, hakupäivä 05.10.2015.)

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton vertaisryhmissä 7-18-vuotiaille lapsille käytetään vanhempien avioerotilanteen käsittelyssä taideterapiaa erilaisissa muodoissa. Taideterapia

sopiikin hyvin lapsille, joiden tunteiden sanottamisen taito on vielä kehittymässä. Lisäksi taiteen kautta itsensä ilmaiseminen voi olla ryhmässä helpompaa kuin asioista suoraan puhuminen.

8 Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto

KASPER, eli Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto on vuonna 1952 perustettu lastensuojelualan kansalais- ja asiantuntijajärjestö. Liiton keskeisimpinä tehtävinä ovat lapsiperheiden aseman ja hyvinvoinnin tukeminen, vanhemmuuden edistäminen sekä tuen tarjoaminen perheille ongelmatilanteissa. (Suomenkasper 2012, hakupäivä 01.09.2015.)

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto on yleishyödyllinen järjestö. Liiton toimintaperiaatteena on korostaa lapsi- ja perhemyönteistä ajattelua, vanhemmuuden tukemista sekä lapsiperheiden hyvinvoinnin edistämistä yhteiskunnassa. Liiton missio on ”Perheiden on saatava tukea sitä tarvitessaan”. Liitto pyrkii siihen että kaikki perheet saisivat tarvitsemaansa tukea kriisitilanteissa sekä ennaltaehkaisevästi. (Suomenkasper strategia 2012, hakupäivä 01.09.2015.)

Liiton arvoja ovat lapsilähtöisyys, yhteistyö, vastuullisuus ja moniarvoisuus. KASPER toimii lapsen oikeuksia ajavana järjestönä joka toimii yhteistyössä niin kunnallisen puolen, kuin yksityisten toimijoiden kanssa. KASPERin toimintaa ohjaavat eettiset periaatteet, asiantuntemus ja yksilön kunnioittaminen. Liitto toimii tasa-arvoista yhteiskuntaa tukevasti, jolloin ketään ei syrjitä tai jätetä avun ulkopuolelle iästä, rodusta, uskonnosta tai sosiaalisesta asemasta riippumatta. (Suomenkasper strategia 2012, hakupäivä 01.09.2015.)

8.1 Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät lapsen tukena vanhempien avioerotilanteessa

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto tarjoaa toiminnallisia vertaistukiryhmiä eronneiden vanhempien lapsille. Suomen kasper on tarjonnut vertaisryhmätoimintaa vuodesta 2005. Vertaistukiryhmien lisäksi Suomen kasper on toteuttanut erilaisia projekteja sekä materiaaleja vanhempien ja lasten tueksi avioerotilanteisiin. (Suomenkasper 2015. Hakupäivä 03.12.2015.)

Vertaistukiryhmiä on kaksi: Taikuri ja Vetskari. Taikuri - ryhmä on tarkoitettu 7-12-vuotiaille lapsille ja Vetskari - ryhmä 10-18-vuotiaille lapsille ja nuorille. Nuoremmille lapsille tarkoitettussa Taikuri- ryhmässä lapsen on mahdollista käsitellä tunteitaan turvallisessa ympäristössä esimerkiksi taiteen avulla. Ryhmässä käsitellään vanhempien avioeroa erilaisilla teemoilla lapsen ikä ja kehitys huomioon ottaen. Ryhmässä käytettäviä teemoja ovat muun muassa itse-tunto, tunteet, elämän muutokset ja perhe. Kussakin ryhmässä on 4-8 lasta ja jokainen lapsi

pyritään ottamaan huomioon yksilöllisesti ryhmän aikana. (Suomenkasper taikuri 2015. Hakupäivä 03.12.2015.)

Suomen kasperin verkkosivuilla tiivistetään ”Taikuri - ryhmän tavoitteena on että lapsi voi puhua vanhempien erosta, ei häpeile sitä, eikä pidä itseään poikkeavana tai vetäydy muiden seurasta sen vuoksi. Ryhmä tarjoaa lapselle mahdollisuuden tavata muita lapsia, joilla on samanlaisia kokemuksia ja tuntemuksia. Vanhempien eroa käsitellään ryhmässä leikkimisen, piirtämisen, askartelemisen, pelaamisen ja puhumisen kautta.” (Suomenkasper taikuri. Hakupäivä 03.12.2015.)

Vanhemmille lapsille tarkoitetussa Vetskari - ryhmässä huomioidaan erityisesti nuoren oma kehitystaso ja mahdollinen murrosikä. Isot elämänmuutokset kuten yläasteelle tai lukioon siirtyminen, kaveriporukoiden uusiutuminen sekä omat fyysiset muutokset kehossa yhdistettynä vanhempien avioeroon voivat entisestään lisätä nuoren halua kokeilla rajojaan. (Suomenkasper Vetskari. Hakupäivä 03.12.2015.)

Vanhemmille voi olla haastavaa keskusteluyhteyden saaminen nuoreen ja avioeroasioiden käsitteleminen voi tuntua vaikealta. Verkkosivuilla tiivistetään: ” Ei riitä, että nuoret selviävät vaikeista tilanteista vaan heidän tulee saada aikuisten ja vertaisten tukea mieltä askarruttaviin asioihin. Vetskari-toiminnan tarkoituksena on auttaa nuoria selviytymään vanhempien erosta mahdollisimman vähäisin ongelmin sekä antaa nuorille myös välineitä oman parisuhteen ja vanhemmuuden rakentamiselle tulevaisuudessa.” (Suomenkasper Vetskari. Hakupäivä 03.12.2015.)

Ryhmät ovat perheelle maksuttomia ja niitä toteutetaan keväisin ja syksyisin. tarkemmat aikataulut ovat nähtävissä Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton verkkosivuilta.

9 Opinnäytetyön tarkoitus ja tutkimuskysymykset

Opinnäytetyön tutkimusongelma on lapsille suunnattujen vertaistukiryhmien hyödyn selvittäminen vanhempien erotilanteessa. Työn tavoitteena on tuottaa Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitolle ajankohtaista tutkimustietoa, jota he voivat hyödyntää toimintansa kehittämiseksi.

Opinnäytetyön tavoitteena oli selvittää miten Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät tukevat lasta vanhempien erotessa ja onko vertaistuesta hyötyä lapselle eroprosessin käsittelyssä. Lisäksi tutkimuksen tavoitteena oli selvittää, antaako Suomen kasvatus-

ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät keinoja lapselle erotilanteen käsittelemiseen. Kyselylomakkeiden kysymykset sekä haastattelun runko tehtiin näiden tutkimuskysymysten pohjalta, joten ne vastasivat hyvin tutkimuskysymyksiimme.

Tutkimuskysymykset ovat:

1. Miten Suomen kasvatusta ja perheneuvontaliiton vertaistukiryhmät toimivat lapsen selviytymisen tukena vanhempien erotilanteessa?
2. Onko vertaistuesta hyötyä lapselle eroprosessin käsittelyssä?
3. Antaako vertaistukiryhmät keinoja erotilanteen käsittelyyn?

Opinnäytetyön kohteena olivat 7-12-vuotiaat lapset, jotka ovat osallistuneet Taikuri-ryhmään keväällä 2015. Päädyimme toteuttamaan tutkimuksen kevään ryhmäläisille, sillä koemme tiedon olevan luotettavampaa, kun vertaistukiryhmästä on kulunut aikaa ja eron käsittelyn edistymisen näkyminen on selkeämpää pitkällä aikavälillä. Tutkimus siis toteutetaan ryhmäläisille ja heidän vanhemmilleen puoli vuotta ryhmässä käymisestä.

10 Tutkimusmenetelmä

Tutkimusmenetelmämme on kvantitatiivisen eli määrällisen ja kvalitatiivisen eli laadullisen tutkimuksen välimuoto, sillä tutkimus toteutettiin kyselylomakkeilla, jossa oli myös avoimia kysymyksiä. Lisäksi kyselylomakkeiden tukena käytimme lapsen haastattelua. Tällaista useiden tiedonhankintamenetelmien käyttämistä tutkimuksessa kutsutaan triangulaatioksi. Tutkimuksessa haluttiin mahdollisimman paljon avoimia kysymyksiä, sillä niiden vastaukset ovat laadukkaampia ja se vähentää riskiä tulosten analysoijan virheelliseen tulosten tulkintaan.

Valitsimme menetelmäksemme lapsen osalta teemahaastattelun, sillä se sopii paremmin tutkimuksen kohderyhmänä olevien lasten ikään ja kehitystasoon. Haastattelu sopii myös paremmin henkilökohtaisten kokemusten arviointiin. Teemahaastattelu, eli lomake- ja avoimen haastattelun välimuoto ei kulje tarkan kysymysrungon mukaan. (Hirsijärvi, S., Remes, P., Saavaara, P. 2004. 195-196.)

Teemahaastattelu rakentuu ilmiöön liittyvien teemojen ympärille. Teemoja voi täydentää tarkentavilla kysymyksillä. Teemahaastattelussa haastattelijä ohjaa haastattelua ja on vastuussa keskustelun ylläpitämisestä ja etenemisestä. Haastattelijä etenee kysymyspohjan mukaan, mutta esittää tarvittaessa myös tarkentavia lisäkysymyksiä. Havainnointi haastattelun aikana on myös tärkeää. Aina ei ole tärkeintä mitä sanotaan, vaan myös miten se sanotaan. (Kananen, J. 2004. 75-76.)

Haastattelijalta vaaditaan haastattelutilanteessa herkkyyttä ja taitoa kulkea haastateltavan ehdoilla. Kysymyksissä tulee edetä sopivassa tahdissa eritasoisten kysymysten kanssa. Liian nopea eteneminen tai liian haastavien kysymysten esittäminen johtaa aineiston niukkuuteen ja yksipuoleisuuteen. (Kananen, J, 2004. 88-89.)

10.1 Aineiston analysointi ja tulkinta

Laadullisen tutkimuksen analysoinnissa aineistoa tutkiskellaan ja tunnustellaan ajan kanssa. Analysointi aloitetaan heti, kun aineisto on saatu. Analysointi vaatii kuitenkin aikaa, jotta aineiston kykenee sisäistämään ja näin poimimaan siitä selviävät asiat. Aineiston analysoinnissa käytämme teemoittelua ja tyypittelyä. Teemoittelu sopii erityisesti laadulliseen aineistoon. Teemoittelussa aineistosta poimitaan tutkimusongelmaan liittyviä aihepiirejä eli teemoja. Teemoiksi voidaan hahmottaa aiheita jotka toistuvat aineistossa. Näin pyritään nostamaan esille tutkimusongelman kannalta merkittävät aiheet. Tyypittelyssä aineistosta etsitään yhdistettyjä tyyppisiä eli malleja. Tyypit luodaan etsimällä aineistoista samankaltaisuuksia ja yhdistelemällä niitä ryhmiksi. Aineistoista etsitään teemoja, jotka löytyvät kaikista aineistoista. Lisäksi etsitään muusta aineistosta poikkeavaa, oleellista tietoa. Haastattelun runko ja kyselylomakkeen kysymykset on rakennettu teemojen avulla. Kyselylomakkeen analysoinnissa tyypittelyllä on suurempi rooli. Koko aineiston tyypittelyn avulla avoimista kysymyksistä voi löytää toisiaan tukevia vastauksia. (Eskola & Suoranta. 1999, 182-183.)

Ennen analysointia on kuitenkin tarkistettava kerätty aineisto. Esimerkiksi kyselylomakkeiden puutteellisuus ja käytettävyys tulee selvittää. Puutteellisesti täytettyjä kyselylomakkeita ei kuitenkaan automaattisesti pidä hylätä, sillä ne voivat muilta osin sisältää tärkeää tietoa. (Hirsjärvi, Remes & Sajavaara, 2004, 207-209.)

Tutkimusaineiston analysoinnin jälkeen tuloksia on selitettävä ja tulkittava. Tulkinta on analysoitujen tuloksien yhteen vetämistä ja johtopäätösten tekemistä. Analysoiduista tuloksista pyritään luomaan ”synteesejä” jotka kokoavat yhteen tulosten pääseikat ja antavat selkeät vastaukset tutkimuskysymyksiin. Johtopäätökset tehdään luotujen synteesien pohjalta. Tuloksia tarkastellaan myös aiempaan tutkimustietoon verraten. (Hirsjärvi ym., 2004, 211-212.)

11 Opinnäytetyön toteutus

Otimme yhteyttä Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliittoon tammikuussa 2015 kysyäksimme mahdollisesta yhteistyöstä. Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto toi esille tarpeen vertaistukiryhmien hyödyn selvittämisestä. Sovimme tapaamisen, jossa suunnittelimme opinnäytetyön aihetta ja toteutusta. Sovimme, että toteutamme heille opinnäytetyönä tutkimuksen vertaistukiryhmien hyödyistä lapselle vanhempien avioerotilanteessa. Päätimme toteuttaa

tutkimuksen kvalitatiivisena tutkimuksena kevään 2015 Taikuri-ryhmäläisille ja heidän vanhemmilleen.

Opinnäytetyö aloitettiin teorianäyttöön perehtymisellä ja teoriaosuuden kirjoittamisella. Tutkimuksen teemat, joita ovat avioero, vertaisuus ja lapsen tukeminen vanhempien avioero tilanteessa, käytiin läpi teoriaosiota tehdessä perusteellisesti. Tutustuimme myös erilaisten tutkimusmenetelmien ominaisuuksiin ja erityispiirteisiin.

Ennen käytännön toteutuksen aloittamista suunnittelimme kyselylomakkeet ja saatekirjeet vanhemmille, jotka viimeisteltiin yhteistyössä Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton kanssa. Kyselylomake tehtiin tutkimuskysymysten pohjalta niin, että sen kysymykset vastaisivat tutkimusongelmaamme. Lisäksi haastattelun runko suunniteltiin tutkimuskysymyksiä ja kyselylomaketta tukevaksi. Saatekirjeen oheen teimme lupa-anomuksen alaikäisen lapsen haastattelusta. Kyselylomakkeen yhteydessä oli myös lapsen haastattelun runko.

Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitto otti yhteyttä vanhempiin ja toimitti heille kirjeet palautuskuorineen. Vanhemmat lähettivät täytetyt kyselylomakkeet ja lupalaput suoraan meille. Suunnitelmassa tutkimuksen pääpaino oli lasten haastatteluilla. Tutkimukseen haasteltavaksi suostui kuitenkin vain yksi lapsi, joten meidän oli muutettava suunnitelmaa. Saimme vanhempien täyttämiä kyselylomakkeita sen verran, että päätimme pitää pääpainon niissä ja tukea niistä saatua informaatiota tämän yhden lapsen haastattelulla. Kyselylomakkeisiin vastasi viisi vanhempaa. Määrä oli mielestämme riittävä ja tutkimuksen pääpainon siirtäminen haastatteluista kyselylomakkeisiin ei tuottanut ongelmia.

Lomakkeita tuli postissa muutaman viikon ajan. Samoihin aikoihin toteutimme myös haastattelun. Haastattelu toteutettiin lapsen kotona sovitusti. Saatua tutkimusaineistoa kerättyä kokosimme tulokset ja analysoimme ne. Koko opinnäytetyön toteutuksen ajan olimme säännöllisesti yhteydessä Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton kanssa sähköpostitse. Pidimme myös useita kokouksia opinnäytetyön etenemisen tiimoilta. Yhteistyö oli sujuvaa ja saimme tarvittaessa tukea kaikissa opinnäytetyön vaiheissa.

12 Tulokset ja analysointi

12.1 Kyselylomakkeet

Opinnäytetyömme perustuu vanhemmille suunnattuihin kyselylomakkeisiin, joiden tukena käytämme yhden lapsen haastattelua. Kyselylomakkeissa on viisi (5) määrällistä kysymystä ja kolme (3) laadullista, avointa kysymystä.

Kyselylomakkeisiin vastasi viisi (5) aikuista. Suurimpaan osaan kyselyistä oli vastattu ajatuksella, mutta yksi kyselylomake jäi yhden kysymyksen kohdalta vajaaksi. Vastaukset avoimiin kysymyksiin sisälsivät paljon informaatiota.

Kaikkien vastanneiden avioerosta on kulunut yli kaksitoista (12) kuukautta. Toinen (2.) kysymys koski eron käsittelemisen vaikeutta lapsen kanssa. Kolme vastaajaa viidestä koki eron käsittelemisen lapsen kanssa vaikeaksi. Vertaisryhmän myötä eron käsitteleminen on tutkimuksen mukaan muuttunut, mutta neljä viidestä vastaajasta ei kuitenkaan kokenut muutosta merkittäväksi (taulukko 1). Tutkimuksessa käy ilmi, että vertaisryhmän myötä erosta on puhuttu enemmän ja eron käsittely on ollut avoimempaa. Kaikki vastanneet olivat saaneet vertaisryhmän myötä uusia tapoja eron käsittelemiseen perheessä (taulukko 2). Neljä viidestä vastaajasta on kokenut lapsen suhtautumisen eroon muuttuneen myönteisemmäksi vertaisryhmässä käymisen jälkeen (taulukko 3).

Onko eron käsitteleminen lapsen kanssa muuttunut vertaisryhmän jälkeen?	Vastaukset (n=5)
a. On, erosta puhutaan enemmän/avoimemmin.	1
b. On, mutta ei merkittävästi.	4
c. Ei	0

Taulukko 1 Eron käsittelemisen koettiin muuttuneen jonkin verran vertaisryhmän jälkeen.

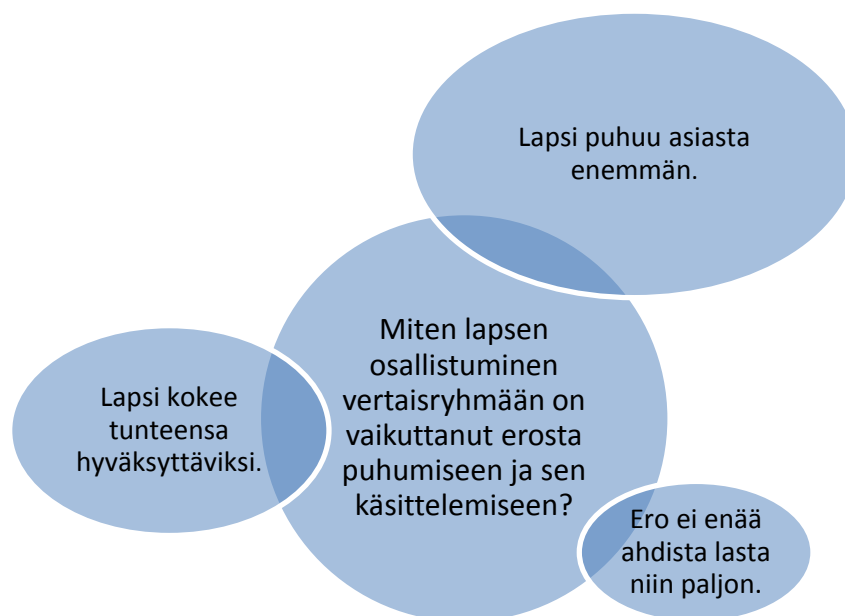
Antoiko vertaisryhmä uusia tapoja käsitellä eroa perheessä?	Vastaukset (n=5)
a. Kyllä	5
b. Ei	0
c. En osaa sanoa	0

Taulukko 2 Vertaisryhmä antoi uusia tapoja käsitellä eroa perheessä.

Onko lapsen suhtautuminen erotilanteeseen muuttunut vertaisryhmän jälkeen?	Vastaukset (n=5)
a. On, lapsi suhtautuu eroon myönteisemmin.	4
b. On, lapsi suhtautuu erotilanteeseen kielteisemmin.	0
c. Suhtautuminen on ennallaan.	0
d. En osaa sanoa.	1

Taulukko 3 Vertaisryhmän koettiin muuttaneen suhtautumista erotilanteeseen myönteisemmäksi.

Avoimista vastauksista nousee esiin vertaistuen merkitys. Tutkimuksen mukaan lapset ovat kokeneet muiden vanhempien eron kohdanneiden lasten tapaamisen helpottavana asiana eron käsittelemisessä. Vertaisryhmän jälkeen lapset ovat puhuneet erosta enemmän ja aihetta ei ole koettu lapselle enää niin ahdistavaksi (kuva 4). Vertaisryhmän jälkeen lapset eivät ole häpeilleet asiaa, koska ovat tavanneet muitakin samanlaisessa tilanteessa olevia lapsia. Lasten on myös koettu saavan tukea muista lapsista. Myös tunteiden hahmottamisen ja sanoittamisen taito vertaistukiryhmän myötä nousee esille avoimista vastauksista (kuva 5). Tunteiden hahmottamisen helpottumiseen mainittiin yhdeksi tekijäksi aiheen käsittely kuvien ja tehtävien avulla.

Kuva 4 Vanhemmat kokivat vertaisryhmän vaikuttaneen myönteisesti erosta puhumiseen ja sen käsittelemiseen lapsen kanssa.

Kuva 5 Vanhemmat kokivat vertaisryhmästä olleen hyötyä lapselle tunteiden hahmottamisessa ja häpeäntunteen poistamisessa.

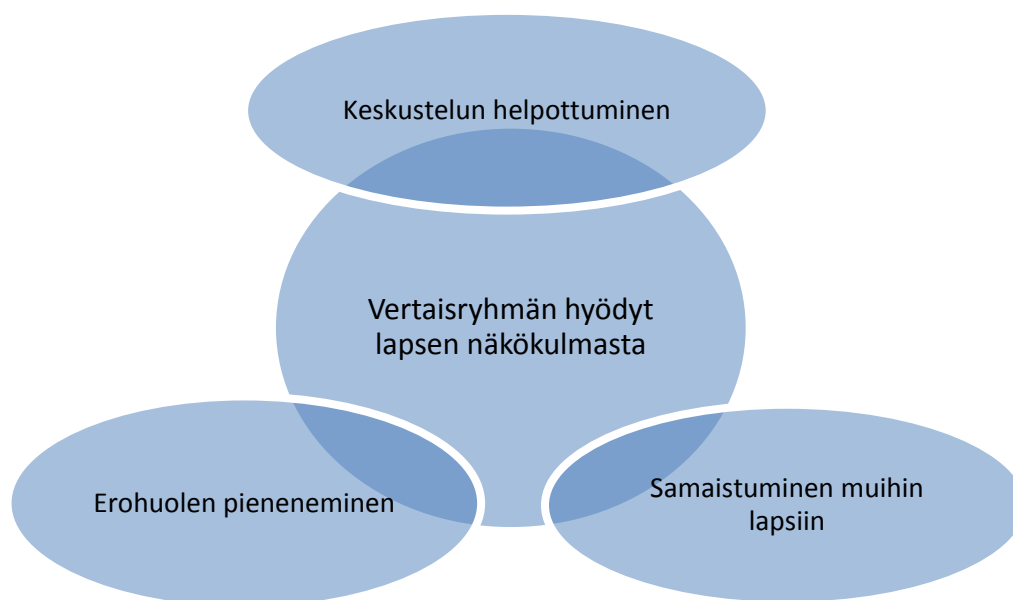
12.2 Haastattelu

Käytimme kyselylomakkeiden tukena yhden lapsen haastattelua. Haastattelu oli luonteeltaan teemahaastattelu ja haastattelu toteutettiin lapsen kotona. Haastattelussa käytettiin apuna ennakkoon pohdittuja teemoja, joiden mukaan haastattelu eteni jouhevasti. Haastattelun keskeisimpiä teemoja olivat vertaisuus, läpikäydyt asiat ryhmässä sekä erohuoli.

Haastattelun alussa keskustelimme lapsen kanssa perhetilanteesta, sisaruksista ja asumisjärjestelyistä. Haastattelussa selvisi, että lapsi oli ollut keväällä 2015 toteutetussa taikuri-ryhmässä. Ryhmästä lapselle oli jäänyt päällimmäisenä mieleen siellä tehdyt askartelutehtävät sekä mukavat kaverit ja ohjaajat ryhmässä. Lapsi kertoi, että ryhmässä käsiteltiin erohuolta erilaisten askartelujen ja tarinoiden avulla. Lapsi kertoi ryhmän pienentäneen erohuolena kuvaamaansa "toukkaa" ja että ryhmän jälkeen eroon liittyvistä asioista oli helpompi puhua vanhemmille.

Lapsi koki yhteenkuuluvuuden tunteen muiden ryhmäläisten kanssa tärkeäksi ja kokikin että erohuoli pieneni, kun näki että muutkin lapset ovat samassa tilanteessa. Lapsi kertoi oppineensa ryhmässä muun muassa sen, että vanhemmille voi puhua mieltä painavista asioista

vaikkei vanhemmat asukaan enää samassa kodissa. Lapsi oli viihtynyt ryhmässä hyvin ja olisi-kin toivonut että ryhmä olisi kestänyt pitempään. Lopuksi kysyttäessä lähtisikö hän ryhmään uudelleen, lapsi vastaa huudahtaen ”Vaikka heti!”.

Kuva 6 Lapsen haastattelussa esiintyneet vertaisryhmän hyödyt.

13 Opinnäytetyön luotettavuus ja eettisyys

Tutkimuksen luotettavuutta mitataan reliabiliteetilla ja validiteetilla. Näillä käsitteillä tarkoitetaan, että tutkimuksen tulee olla toistettavissa ollakseen luotettava. Tutkimuksen tulee myös vastata asetettuihin tutkimuskysymyksiin ja teemoihin. Näitä käsitteitä tarkastellaan myös tutkimuksen onnistumisen arviointi kohdassa. (Tutki ja kirjoita 213-214.) Tutkimuksen luotettavuuteen vaikuttavat myös aineiston kerääminen tai sen puutteellisuus ja materiaalin analysointi, raportointi sekä näiden vaiheiden virheet. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 215.)

Tutkimuksen tulee olla eettisesti pätevä koko tutkimusprosessin ajan: tutkimusmateriaalin keräämisestä tulosten analysointiin ja raportointiin asti. Tutkimuksen ollessa eettisesti pätevä se on kaikille osallistujille vapaaehtoinen ja ei aiheuta psyykkistä, fyysistä tai sosiaalista haittaa. Tutkimuksesta aiheutuneet kulut, kuten bensakulut tulisi tarvittaessa korvata osallistujille tai toteuttaa tutkimus niin, ettei osallistujille tulisi maallisia kuluja. (Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. 2004. 213-214.)

On tärkeää että tutkimuksesta saadut hyödyt ovat kaikille osapuolisille suurempia kuin tutkimuksesta tulleet haitat. Tutkimuksen eettisyyttä lisää jos tutkimus on yhteiskunnallisesti

merkittävä. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 25-27.) Tämän tutkimuksen yhteiskunnallinen merkitys on melko suuri, sillä vastaavia tutkimuksia on varsin vähän. Lisäksi tutkimustulokset menevät suoraan Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton maanlaajuiseen käyttöön liiton internet-sivuille.

Laadullisen tutkimuksen toteutuksessa tulee huomioida, että tutkimukseen osallistuvat ovat oikeutettuja saamaan tietoa tutkimuksesta ennen sen toteutusta. Tiedoksianto tulee kuitenkin toteuttaa niin, ettei saadut tiedot vaikuta tutkimusaineiston luotettavuuteen. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 29-30.) Tähän tutkimukseen osallistujat saivat kyselylomakkeen mukana tiedoksiannon sekä lapsen haastattelurungon, joissa kuvattiin enemmän tutkimuksen tarkoitusta ja kulkua. Tutkimukseen osallistuminen oli täysin vapaaehtoista, ja osallistujien oli myös mahdollista osallistua vain vastaamalla kyselylomakkeeseen ja olla osallistumatta lapsen haastatteluun.

Tutkimustulokset tulee raportoida niin, etteivät yksittäisen tutkimukseen osallistuneen henkilön mielipiteet ja näkemykset ole eroteltavissa. Myös täysi anonymisuus on taattava tutkimukseen osallistuneille. (Paunonen & Vehviläinen-Julkunen 1997, 30-31.) Tutkimusaineistot lähetettiin tutkijoille analysoitaviksi suljetuissa kirjekuorissa ilman välikäsiä. Saadut tutkimusaineistot käsiteltiin salassapitovelvollisuuden mukaisesti ja tutkimusmateriaalit hävitettiin tulosten analysoinnin jälkeen. Tutkimukseen osallistujat eivät olleet tunnistettavissa vastauksista.

Tässä tutkimuksessa luotettavuuteen heikentävästi vaikuttavia tekijöitä olivat aineiston koko sekä haastattelujen vähyys. Aineisto oli suppea haastattelujen osalta. Jos haastatteluja olisi ollut enemmän, olisi tutkimukseen saatu lisää luotettavuutta. Tutkimuksessa keskityttiin haastattelujen sijaan kyselylomakkeisiin, joita saatiin riittävä määrä. Ilman kyselylomakkeita tutkimusta ei olisi voitu toteuttaa luotettavasti.

Kyselylomakkeiden kysymykset sekä haastattelun runko rakennettiin tukemaan toisiaan, joten haastattelussa saatiin lapsen näkökulma lähes kaikkiin kyselylomakkeen kysymyksiin. Tuloksia analysoidessa totesimme, että lapsen haastattelusta saatu informaatio kulki rinnakkain vanhempien vastauksien kanssa. Haastattelu siis vahvisti kyselylomakkeiden vastauksia.

Vanhempien kyselylomakkeisiin vastanneiden määrä oli mielestämme riittävä, sillä tavoitteenamme oli 4-6 vastaajaa. Suunnitelmassa tämä tarkoitti haastatteluiden määrää, mutta se tavoite jäi toteutumatta ja tutkimuksen toteutustapaa jouduttiin pohtimaan uudestaan. Saimme myös paljon yhteneviä vastauksia, mutta myös muutama poikkeus. Tämän myötä tutkimuksen tulokset ovat mielestämme melko luotettavia. Vaikka haastatteluun osallistui vain

yksi lapsi, haastattelunkin tuomat vastaukset vaikuttavat oikeansuuntaisilta, sillä ne tukevat vanhempien vastauksia.

Tutkimuksen eettisyyteen kiinnitettiin huomiota koko tutkimuksen ajan. Eettinen vastuullisuus oli opinnäytetyössä tärkeää, eivätkä ennakkokäsitykset tutkittavasta aiheesta vaikuttaneet tutkimukseen missään vaiheessa. Myös tuloksia pyrittiin tarkastelemaan ennakkoluulottomasti ja muihin tutkimuksiin peilaamatta.

14 Johtopäätökset

Opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää millaista hyötyä vertaistukiryhmistä on lapselle vanhempien avioerotilanteessa. Työn tavoitteena oli tuottaa ajankohtaista tietoa Suomen kasvat- ja perheneuvontaliitolle ja terveysalan ammattilaisille liiton järjestämien vertaisryhmien hyödyistä. Tavoitteena oli myös kartoittaa vertaisryhmien vahvuuksia ja kehityshaasteita.

Opinnäytetyössä saadut tulokset vastasivat hyvin asetettuihin tutkimuskysymyksiin. Kyselylomakkeiden tulokset sekä lapsen haastattelu tukivat väitettä, että vertaistukiryhmät auttavat lasta vanhempien avioerotilanteessa. Tutkimuksen vastauksista selvisi, että vertaistukiryhmistä oli kohtalaisesti tai paljon apua lapselle. Lapsille hyödyt olivat konkreettisia, kuten keskusteluyhteyden helpottuminen vanhempien kanssa, erohuolen pieneneminen sekä tilanteessa yksin olemisen tunteen heikkeneminen.

Johtopäätöksenä voimmekin todeta, että tutkimustulokset vastasivat hyvin asettamiimme tutkimuskysymyksiin: vertaistukiryhmät antavat lapselle ja perheelle keinoja erotilanteen käsittelyyn ja vertaistukiryhmistä on konkreettista apua lapselle avioerotilanteen käsittelyssä muun muassa keskustelun helpottumisena ja erohuolen pienenemisenä. Vertaisuus ja vertaistuki samassa tilanteessa olevilta lapsilta olivat avainasemassa tutkimustuloksissa.

Aiemmat tutkimukset aiheesta ovat osoittaneet, että vanhempien avioero aiheuttaa lapselle pitkäaikaisia vaikutuksia varsinkin tulevilla ihmissuhteissa ja kiintymyssuhteiden luomisessa. Avioero-perheiden lapset ajautuvat helpommin suhteisiin, joissa on päihdeongelmia tai henkistä- tai fyysistä väkivaltaa. Kuten teoriaosuudessa esiin tulleissa tutkimuksissa on todettu, on lapsen varhaisella tukemisella suuri merkitys vanhempien avioerotilanteessa. Tukea saaneet lapset ovat kyenneet käsittelemään eroasiat paremmin, eivätkä eron vaikutukset näy niin vahvana lapsen tulevaisuudessa. Suurin osa vanhemmista koki, että lapsen suhtautuminen eroon on muuttunut parempaan suuntaan vertaistukiryhmässä olon jälkeen. Vertaistukiryhmät antoivat myös perheille työkaluja käsitellä avioeroa lapsen kanssa paremmin.

Palaute ryhmistä oli positiivista niin vanhemmilta kuin lapsilta. Lapset pitivät eniten ryhmässä siitä, että siellä oli samassa tilanteessa olevia lapsia. Hyvää palautetta tuli myös ryhmän ohjelmasta kuten askarteluista ja tarinoiden kertomisesta. Erityismaininnan haastateltavalta lapselta saivat myös ryhmässä olleet hyvät eväät sekä mukavat ohjaajat. Ryhmässä viihdyttiin hyvin ja sinne oltaisi menty mielellään uudelleen.

Tulevaisuudessa aihetta olisi syytä tutkia lisää. Vanhempien avioerot ovat yleistynyt ilmiö, joka koskettaa yhä useampaa perhettä. Aiheesta voisi esimerkiksi tutkia olisiko nykyistä intensiivijakso taideterapiaa parempi muoto pitkäaikaisempi ryhmätoiminta esimerkiksi useiden kuukausien ajan. Lisäksi olisi hyvä tutkia murrosiässä olevien nuorten tukemista ikätasoisesti vanhempien avioerotilanteessa. Jatkotutkimusaiheiksi ehdotamme ryhmätoiminnan keston vaikutusta ryhmästä saatuihin hyötyihin sekä murrosikäisen lapsen tukemista vanhempien avioerotilanteessa.

Lähteet

Painetut

- Arajärvi, T., Koski, M-L. Lapset ja avioero. 1986. Helsinki: Tammi.
- Ayalon, O., Flasher, A. Ketjureaktio. Lapset ja avioero. 1997. Juva: WSOY.
- Hirsijärvi, S., Remes, P., Sajavaara, P. Tutki ja kirjoita. 2004. Tammi.
- Holm, J. Ihmisen kohtaaminen ja arvostava vuorovaikutus - vertaisryhmätoiminnan kulmakivi. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. 2010. SOLVER palvelut Oy, 51-58.
- Jampolsky, L. Healing the Addictive personality. 2008. Basam books.
- Kananen, J. Laadullinen tutkimus opinnäytetyönä. 2004. Suomen yliopistopaino - Juvenis print.
- Karnell, S., Laimio, A. Vertaistoiminta - kokemuksellista vuorovaikutusta. Teoksessa Laatikainen, T. (toim.) Vertaistoiminta kannattaa. Asumispalvelusäätiö ASPA. 2010. SOLVER palvelut Oy, 9-19.
- Kaskinen, A-M. Koti kahdessa sydämessä - kun isä ja äiti eroavat. 2004. Kirjapaja Helsinki.
- Kiianmaa., K. Hyvä ero, uusi elämä. 2008. Porvoo: Multikustannus Oy.
- Koskisu, J. Eri teitä perille - Mitä mielenterveyskuntoutus on. 2004. Edita prima Oy.
- Kääriäinen, A., Niemelä, S. Millan isä ja äiti eroavat - miten lasta voi auttaa vanhempien erotessa. 2008. Helsinki: Hakapaino Oy.
- Malinen, B. Taakkana läheisriippuvuus. 2014. Kirjapaja Helsinki.
- Määttä, K. Avioeron tuska ja helpotus. 2002. Tammi.
- Paunonen M. & Vehviläinen-Julkunen. Hoitotieteen tutkimusmetodiikka. 1997. Juva: WSOY
- Pettilä, U., Yli-Marttila, L. Eron vaiheet. 1999. Tietosanoma Oy.
- Ruishalme, O., Saaristo, L. Elämä satuttaa; Kriisit ja niistä selvytminen. 2007. Tammi.
- Sosiaali- ja terveysministeriö. Lastenneuvola lapsiperheiden tukena. 2004. Edita prima Oy: Helsinki.
- Wallerstein, J., Lewis, J., Blakeslee, S. Avioeron perintö. 2007. Therapie Säätiö.

Sähköiset

- Heitinen, H. Taideterapia. 2009. Duodecim. Viitattu 05.10.2015. http://www.terveyskirjasto.fi/terveyskirjasto/tk.koti?p_artikkeli=onn00159
- Huttula, K. 2015. Taideterapia. Suomen taideterapiayhdistys ry. Viitattu 05.10.2015. <http://www.suomentaideterapiayhdistys.fi/yhdistys/>
- Huuskonen, P. Vertaistuki. 2010. THL. Viitattu 24.09.2015. <https://www.thl.fi/fi/web/vammaispalvelujen-kasikirja/itsenaisen-elaman-tuki/vertaistuki#merkitys>

Kiiski, J. Suomalainen avioero 2000-luvun alussa. 2011. Itä-Suomen yliopisto.
http://epublications.uef.fi/pub/urn_isbn_978-952-61-0422-5/urn_isbn_978-952-61-0422-5.pdf

Mannerheimin lastensuojeluliitto. Vanhempien ero. 2015. Viitattu 04.09.2015.
http://www.mll.fi/vanhempainnetti/kipupisteita/perheen_kriisit_ja_muutokset/vanhempien_ero/

National marriage and divorce rates.2014. Viitattu 03.01.2016.
http://www.cdc.gov/nchs/nvss/marriage_divorce_tables.htm

Suomenkasper. Tukea lapselle vanhempien erotessa. 2012. Viitattu 01.09.2015.
<http://suomenkasper.fi/jarjesto/toiminta/tukea-lapsille-ja-nuorille>

Suomenkasper. Strategia.2012. Viitattu 01.09.2015.
http://suomenkasper.fi/images/kuvapankki/PDF/liiton_strategia_2012-2015.pdf

Väestöliitto. Avioerot. 2015. Viitattu 30.09.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/parisuhteet_ja_seksuaalisuus/avioerot/

Väestöliitto. 2015. Eronneisuus lapsiperheissä. Viitattu 30.12.2015.
http://www.vaestoliitto.fi/tieto_ja_tutkimus/vaestontutkimuslaitos/tilastoja-ja-linkkeja/tilastotietoa/perheet/eronneisuus_lapsiperheissa/

Väestöliitto. 2016. Vanhemmuus ja ero. Viitattu 04.01.2016. http://www.vaestoliitto.fi/vanhemmuus/tietoa_vanhemmille/pienten_lasten_vanhemmat/lapset_ja_ero/vanhemmuus_ja_ero/

Liitteet

Liite 1: Kyselylomake vanhemmille.

Liite 2: Lapsen haastattelun runko

Liite 3: Tiedote vanhemmille

Liite 4: Vanhemman suostumus lapsen haastatteluun

Liite 5: Esimerkki kyselylomakkeen avointen kysymysten analysoinnista

Liite 1 Kyselylomake vanhemmille

1. Kuinka pitkä aika erostanne on?
 - a. 0-6kk
 - b. 6-12kk
 - c. 12kk ->
2. Koitteko eron käsittelemisen lapsen kanssa vaikeaksi?
 - a. Kyllä
 - b. Ei
3. Onko lapsen suhtautuminen erotilanteeseen muuttunut vertaisryhmän jälkeen?
 - a. on, lapsi suhtautuu erotilanteeseen myönteisemmin
 - b. on, lapsi suhtautuu erotilanteeseen kielteisemmin
 - c. suhtautuminen on ennallaan
 - d. en osaa sanoa
4. Antoiko vertaisryhmä uusia tapoja käsitellä eroa perheessä?
 - a. kyllä
 - b. ei
 - c. en osaa sanoa
5. Onko eron käsitteleminen lapsen kanssa muuttunut vertaisryhmän jälkeen?
 - a. on, erosta puhutaan enemmän/avoimemmin
 - b. on, mutta ei merkittävästi
 - c. Ei
6. Miten lapsen osallistuminen vertaisryhmään on vaikuttanut erosta puhumiseen ja sen käsittelemiseen?
7. Minkälaista hyötyä koet vertaisryhmästä olleen lapselle?
8. Minkälaisia toiveita/ajatuksia teillä on lasten eroauttamisen vertaisryhmien kehittämisen suhteen?
9. Mistä kuulitte vertaistukiryhmästä?
 - a. netistä
 - b. ystäviltä
 - c. terveydenhuollon- tai sosiaali-alan ammattilaiselta
 - d. joku muu

Liite 2 Lapsen haastattelun runko

- Lapsen ikä
- Sisarusten lukumäärä
- Asuminen
- Kaverit/isovanhemmat/kummit

RYHMÄ, VERTAISUUS

- Mikä ryhmässä oli kivaa?
- Tykkäsikö lapsi käydä ryhmässä?
- Mitä teitte ryhmässä?
- Saitko uusia ystäviä?
- Opitko jotain uutta ryhmässä? (itsensä ilmaisu)

EROHUOLI, VERTAISUUS

- Onko vanhempien kanssa puhuttu erosta?
- Kenen kanssa olet puhunut erosta/tunteista/ajatuksista?
- Ymmärtääkö lapsi ryhmän jälkeen vanhempia/erotilannetta paremmin?
- Pienenikö erohuoli ryhmässä käymisen myötä?
- Oliko ryhmän jälkeen helpompaa puhua erosta vanhempien kanssa?

MIKÄ AUTTOI

- Mikä vertaisryhmässä auttoi/helpotti erohuolta?
- Mitä olisit toivonut lisää?
- Mikä sinua auttaa parhaiten, jos olet huolissasi vanhempiesi erosta?
- Mikä lasten vertaisryhmästä (Taikuri/Vetskari) jäi erityisesti mieleen?

Liite 3 Tiedote vanhemmille

Hei kotiväki,

Olemme terveydenhoitajaopiskelijat Laurea-ammattikorkeakoulun Otaniemen yksiköstä ja toteutamme Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliitolle tutkimuksen opinäytetyönämme. Aiheenamme on **vertaisryhmät lapsen tukena vanhempien erolanteessa**.

Osana tutkimustamme haastattelemme lasten eroauttamisen vertaisryhmiin osallistuneita lapsia sekä heidän vanhempiaan.

Toivoisimme, että vanhempana vastaisitte Teille tulevaan kyselyyn ja postittaisitte sen meille ohessa tulevassa kurossa **15.11. mennessä**.

Jos annatte suostumuksen lapsen haastatteluun, allekirjoittakaa suostumuslomake ja liittäkää se mukaan palautuskuoreen. Olemme Teihin yhteydessä haastattelun ajankohdasta.

Kiitämme jo etukäteen Teitä vastauksistanne, olette suurena apuna vertaistukiryhmien kehittämisessä!

Vastanneiden kesken arvotaan leffaliput lapsille ja aikuisille!

Terveystenhoitajaopiskelijat Inka Sarola ja Helmi Lindberg sekä KASPERIN väki.

Lisätiedustelut: Inka Sarola puh. 045 8850 197, Helmi Lindberg puh. 050 514 7395

Liite 4 Vanhemman suostumus lapsen haastatteluun

Vanhemman suostumus alaikäisen lapsen haastatteluun

Vanhemman nimi:

Lapsen nimi:

Annan suostumukseni

----- kyllä

-----Ei

Toivomme että haastattelu toteutetaan

----- Kotona (Kirjoita osoite lomakkeen loppuun)

----- Koulussa (Kirjoita koulun tiedot lomakkeen loppuun)

----- Suomen kasvatus- ja perheneuvontaliiton tiloissa (Iso
Roobertinkatu 1 a 16)

Haastattelulle sopivin ajankohta (Viikolla/viikonloppuna)

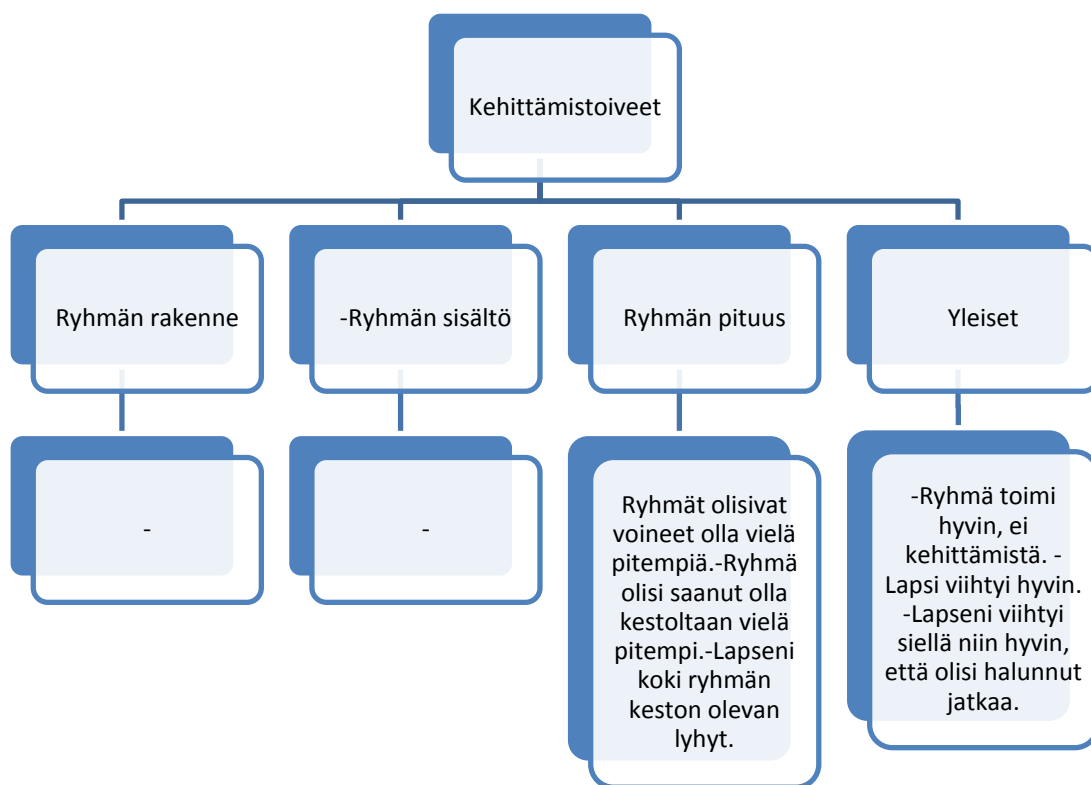
Yhteystiedot/ muuta huomioitavaa

Liite 5 Esimerkki kyselylomakkeen avointen kysymysten analysoinnista

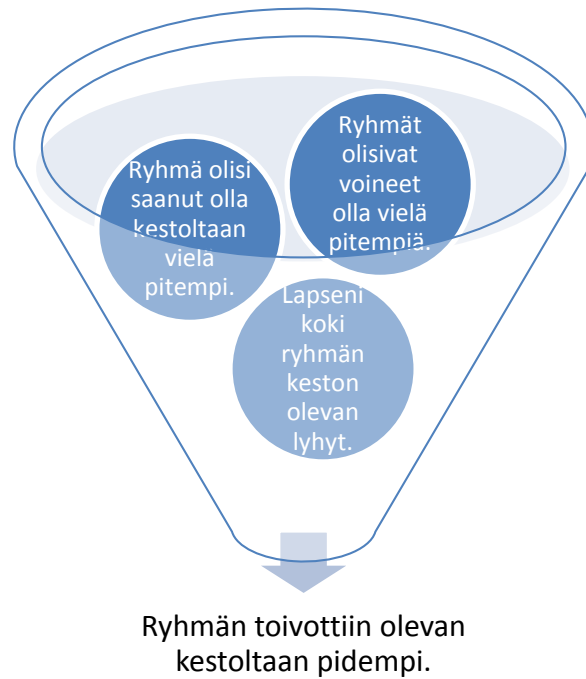
Kysymys	Minkälaisia toiveita/ajatuksia teillä on lasten eroauttamisen vertaisryhmien kehittämisen suhteen?
Vastaus 1	Ryhmä toimi hyvin, ei kehittämistä
Vastaus 2	Ryhmät olisivat voineet olla vielä pidempiä, lapsi viihtyi hyvin.
Vastaus 3	Ryhmä olisi saanut olla kestoaltaan pidempi.
Vastaus 4	Lapseni koki ryhmän keston olevan lyhyt, hän viihtyi siellä niin hyvin, että olisi halunnut jatkaa.
Vastaus 5	-

Taulukko 4 Esimerkkikysymys ja vastaukset.

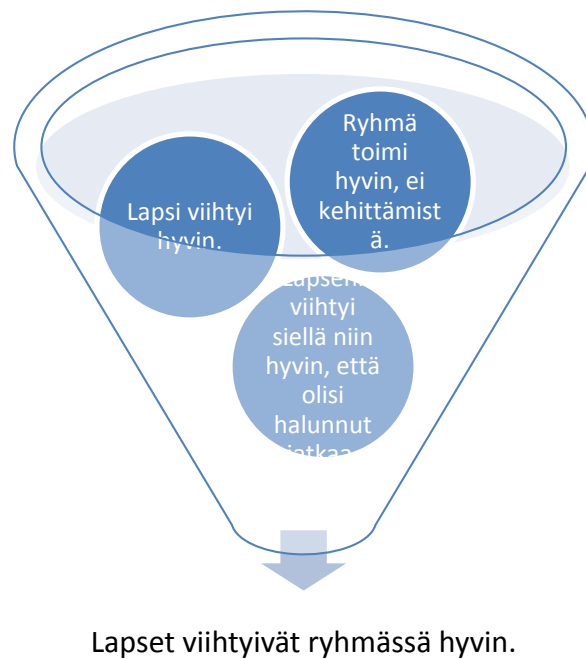
Neljään viidestä kysymyksestä oli vastattu. Vaikka aineisto on yhtä vastausta vajaa, sitä voidaan pitää hyödyllisenä, sillä saadut vastaukset sisältävät hyvää informaatiota. Saatu aineisto kerätään yhteen ja tyypitellään, eli etsitään samankaltaisuuksia. Tässä esimerkissä teemat voisivat olla kehittämisen kohteita, kuten esimerkiksi ryhmän rakenne, sisältö ja pituus. Aineisto on kuitenkin hyvin pieni, joten kehittämissuhteita ei tule kuin yhden teeman alle.

Kuva 7. Esimerkki aineiston teemoittelusta.

Kuva 8. Esimerkki aineiston tyypittelystä.

Kuva 9. Esimerkki aineiston tyypittelystä.

Vastaukset analysoitiin teemoittelun ja tyypittelyn avulla. Teemoittelun ja tyypittelyn jälkeen esimerkkikysymyksen vastaukset voitiin esittää yksinkertaisesti: Lapset viihtyivät ryhmässä hyvin, mutta ryhmän toivottiin olevan kestoaltaan pidempi. Koska vastaukset olivat hy-

vin suoria kysymykseen nähden, tulkinta jää melko vähäiseksi. Voitaisiin myös ajatella vanhempien suorittaneen tulkintaosuuden, sillä he ikään kuin vastasivat kysymykseen lapsen puolesta.